

УДК 72.01

О. В. Малійова

*асистент кафедри АПЦБС, КНУБА***ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ВИДАТНОГО ЗОДЧОГО І ПЕДАГОГА****М. В. ХОЛОСТЕНКО***ДО ЮВІЛЕЮ КАФЕДРИ АПЦБС КНУБА*

Анотація: у статті висвітлено життєвий та творчий шлях відомого українського архітектора, дослідника, реставратора давньоруських пам'яток архітектури Києва, Чернігова, Путивля, Новгород-Сіверського, знаного педагога, одного з фундаторів Київської архітектурної школи кафедри Архітектурного проектування цивільних будівель і споруд при КІБІ (нині КНУБА) М. В. Холостенко, визначено його основні педагогічні та творчі здобутки.

Ключові слова: М.В.Холостенко, конструктивізм, дослідження, реконструкція, наукова, педагогічна діяльність, київська архітектурна школа.

Постановка проблеми: Творчо-педагогічна діяльність українських архітекторів, засновників Київської архітектурної школи кафедри АПЦБС при КНУБА, в т. ч. і архітектора-педагога М.В.Холостенко, що стояв у витоків формування нашої архітектурної школи, ще не стала предметом системного дослідження та узагальнення кращого педагогічного досвіду з метою удосконалення теоретичних засад і методичних принципів сучасної архітектурної школи КНУБА.

Микола В'ячеславович Холостенко – відомий український архітектор дослідник, реставратор давньоруських пам'яток архітектури Києва, Чернігова, Путивля, Новгород-Сіверського та ін., [1] знаний педагог, фундатор Київської архітектурної школи КІБІ (нині КНУБА).

Майбутній зодчий народився 7 грудня 1902 року в місті Києві (за іншими даними - в польському місті Лодзь, тоді це була Російська імперія). Батько викладав малювання та креслення в мануфактурно-промисловому училищі. Згодом його перевели до Бердичева, де хлопчик навчався у чоловічій гімназії. Отримавши атестат, Микола працював завідувачем та вчителем сільської школи, а потім викладав малювання та креслення в Бердичівській школі №2. [2]

У 1922 році Микола Холостенко вступив до Київського архітектурного інституту, де він черпав знання у талановитих і знаних архітекторів-педагогів: І. Моргілевського, В. Рикова, В. Кричевського, О. Вербицького, П. Альошина. Роки студентства Холостенка припали на часи зміни епох, сміливих новаторських ідей. Він захопився естетикою конструктивізму, адже виробничу

практику проходив на зведенні житла в Запоріжжі та спорудженні відомого Держпрому в Харкові, що згодом став найяскравішим взірцем стилю в Україні. Природньо, що це вплинуло на подальшу діяльність

М. В. Холостенка. Він став одним із організаторів першої Всесоюзної конференції ОСА (Об'єднання сучасних архітекторів), у 1928 року в Москві. А після неї М. В. Холостенко разом з однодумцями засновують Товариство сучасних архітекторів України (ТСАУ), яке об'єднало молодих архітекторів і деяких студентів. ТСАУ, як і ОСА, пропагувало використання новітніх конструкцій і матеріалів, а також типізацію та індустріалізацію будівництва.

Отримавши в інституті диплом з відзнакою, 1929 року здчий потрапляє до Київської філії проектного бюро НКВС, де завідує архітектурною секцією. В 1930 році М. В. Холостенко разом з братом Євгеном, Й. Ю. Каракісом, М. Г. Гречиною, П. Г. Юрченко та В. Г. Заболотним створюють товариство «Жовтень».

В цьому ж році, разом зі створенням Київського будівельного інституту, розпочинається педагогічна діяльність Миколи В'ячеславовича. Молодий здчий-педагог викладає архітектурне проектування на кафедрі Архітектурного проектування поруч зі своїми вчителями: І. Моргілевським, В. Риковим, В. Кричевським, О. Вербицьким, П. Альошиним та ін. Педагогічна система кафедри, відпрацьована у 30-ті роки, базувалася на перосмислюванні досягнень класичного навчання з його довершеним знанням естетизації форм, вирішених у традиційних конструкціях і знахідок нового конструктивістського напрямку. Офіційно затверджена переорієнтація спрямованості архітектури (період 30-х років), позначилася на стилістиці, затвердженій складом кафедри не тільки у своїй особистій творчій проектній практиці, але й у навчальних студентських роботах. [3]

Гідний рівень професійного київського конструктивізму був представлений архітектором М.В.Холостенко.

Одним із його найцікавіших конструктивістських проектів був Будинок установ №2, (на етапі будівництва дещо змінений та перейменований на Будинок книги; зводився на місці сучасного ЦУМу). Але споруду було розібрано внаслідок розпочатої боротьби з «буржуазним формалізмом», до якого було віднесено конструктивізм. (мал. 1) [5]

В цей період М.В.Холостенко створює свої перші проекти житлових будинків по вул. Енгельса (нині Лютеранська) і вул. Челюскінців (нині Костельна), кінотеатрів для Укртелефільму в Києві.

«Первісток» Миколи Холостенка – житловий будинок по вул. Костьольна буд. № 6, 1930 р. знаходиться навпроти Олександрівського костелу (мал. 2).

М. В. Холостенко приймає участь у всеукраїнських, всесоюзних та

міжнародних конкурсах. У харківському конкурсі на проектування Українського державного театру масових музичних дійств, що був значним явищем всесвітньої архітектури. За проект спільно з П. Юрченком журі присудило I-шу категорію.

З 1934 року Холостенко керує проектною майстернею Київської міськради. Саме з неї згодом виріс інститут «Київпроект». Тут створено найцікавіші роботи Миколи В'ячеславовича довоєнного періоду. Зокрема, Будинок спеціалістів КПІ (мал. 3а, 3б) по Брест-Литовському проспекту (нині пр. Перемоги) в Києві. Тут на 4-му поверсі оселився й архітектор з родиною. [7]

Мал. 1 Будинку Установ №2, 1930, Нереалізований проект
арх. М. В. Холостенко.

Мал. 2 Вул. Костьольна буд. № 6, конструктивізм, (1930) арх. М. В. Холостенко.

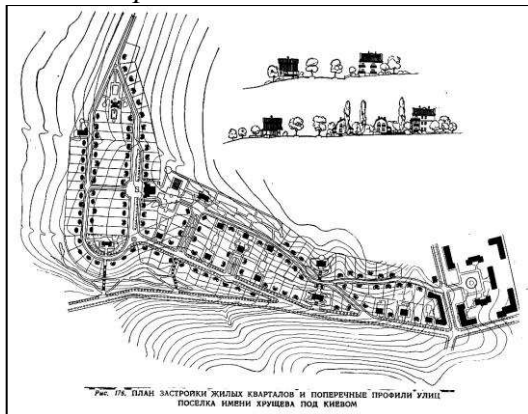
Мал. 3 Будинок кооперативу «Сяйво» (Костьольна вулиця, 11; (1931) арх. М. В. Холостенко.

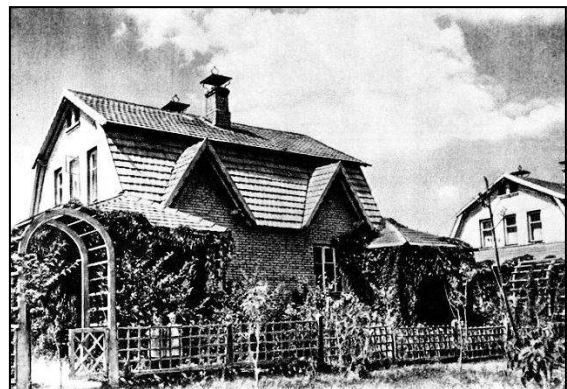
Мал. 3а Будинок спеціалістів КПІ по Брест-Литовському проспекту (нині пр. Перемоги) в Києві (1932) арх. М. В. Холостенко.

Мал. 3б Будинок спеціалістів КПІ по Брест-Литовському проспекту (нині пр. Перемоги) в Києві. Барельєфи (1932)

Мал. 4а Схема забудови Багринової гори, арх. М. В. Холостенко.

Мал. 4б Зразково-показові оселі-котеджі на Багриновій горі, фото 1953 р. (фото)

*Мал. 5а Будівля театру Соловцова
1898 рік (архітектори Г. П. Шлейфер і
Е. П. Братман)*

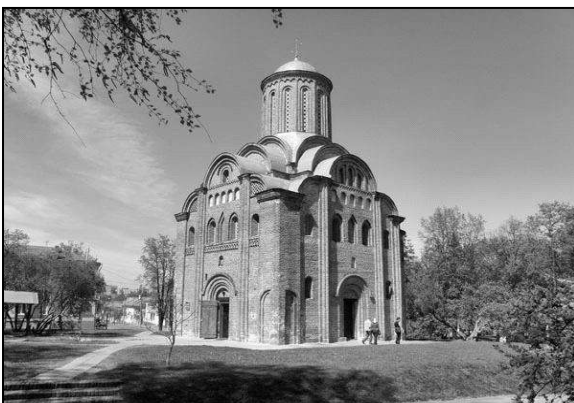
*Мал. 5б Національний академічний
драматичний театр ім. Івана Франка
(1105 місьць) 3й пов. надбудовано
в 1959 -1960 р.р. арх. М. В. Холостенко.*

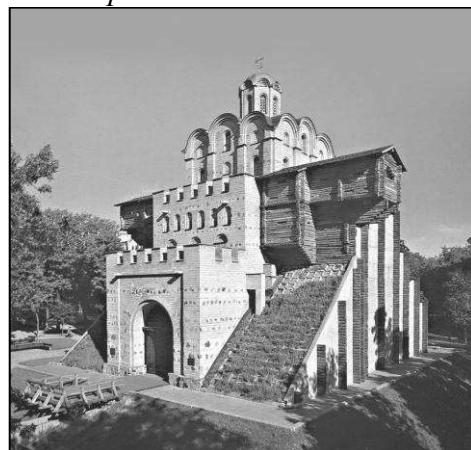
*Мал. 6 Кирилівська церква,
Київ (1955). Реконструкція
арх. М. В. Холостенко.*

*Мал. 7 Борисоглібський собор, Чернігів
(1952-1958). Реконстр.
арх. М. В. Холостенко.*

*Мал. 8 П'ятницька церква, Чернігів.
арх. М. В. Холостенко.*

*Мал. 9 «Золоті ворота»
арх. М. В. Холостенко.*

В подальших роботах зодчого відчувається вплив класицизму та традицій українського зодчества.

На початку війни Холостенка М. В. не мобілізували (за станом здоров'я), він залишився в окупованому Києві. А в 1943 році, сім'ю Холостенків вивезли до Німеччини, де Микола працював робітником на ковальсько-механічній фабриці.

Після визволення України, Микола В'ячеславович повертається до Києва і, на диво, його оминула страшна доля, він не опинився в місцях, не дуже віддалених. А навпаки, у 1953 році його було призначено Головним архітектором інституту "Київпроект". Під його керівництвом і за безпосередньої участі було розроблено низку проектів. Найцікавішими з них були: реконструкція театру ім. Івана Франка (мал. 5а, 5б) у 1959 – 1960 р.р. та проект Центрального ботанічного саду АН УРСР (відкриття відбулося у 1964 р. (арх.: А. В. Власов, М. В. Холостенко, В. І. Гопкало)).

У 1948-53 рр. за проектом архітектора М. В. Холостенко на території селища Багринова Гора, що у Києві зводяться зразково-показові оселі-котеджі для трудящих.(мал. 4а, 4б) [8]

Більша частина повоєнного життя і творчості зодчого присвячена системному вивченню пам'яток історії та архітектури XVII – XVIII ст. За результатами експедицій Україною з'явилося більше ніж 15 публікацій, самостійних досліджень.

Важливі дослідження Миколи Холостенка в галузі давньоруської будівельної технології та композиційних особливостей дозволили йому реконструювати не лише первісний вигляд пам'яток, але і відкрити окремі елементи їх інтер'єрів. Особливе значення мають його дослідження у 40-х – 60-х роках ХХ ст. у Чернігові:

- зробив реконструкцію дво- та однокамерного теремів XI – XII ст. та знайшов один із скарбів срібних прикрас доби Київської Русі;
- уточнив дату будівництва Іллінської церкви;
- провів дослідження архітектурних особливостей і технологію будівництва П'ятницької церкви та Успенського собору;
- проводив дослідження (1966 – 1969 рр.) Спасо-Преображенського собору.

Одним з найважливіших доробків Миколи В'ячеславовича став проект реконструкції Борисоглібського собору (1120 – 1123 рр.) - князівської усипальні роду Давидовичів. Пам'ятка зазнала значних руйнувань у роки Другої світової війни. Саме за проектом М. В. Холостенка Борисоглібський собор було відновлено у гаданому первісному вигляді (1952 – 1958) (мал. 7).[9]

М. В. Холостенко, працюючи на посаді головного архітектора в

Республіканських науково-реставраційних майстернях, реконструював початковий вигляд славетних Десятинної та Кирилівської церков у столиці (мал. 6), чернігівських княжих теремів, простежив долю Києво-Печерської лаври. Опублікував низку наукових статей, підготував каталог зразків цегли архітектурних пам'яток X-XIII ст. Брав участь у роботі з відновлення П'ятницької церкви у Чернігові (мал. 8), Золотих воріт у Києві (мал. 9).

«Саме Холостенкові належить концептуально - проектна пропозиція створення парку-музею «Давній Київ», де було поєднано воедино історико-археологічний ландшафт «міста Володимира» і «міста Ярослава» із сучасним громадсько-культурним центром. Дослідження М. Холостенка і дотепер користуються великим авторитетом серед вітчизняних і закордонних істориків давньоруської культури.[5]

3 травня 1978 року М. В. Холостенко помер, не дочекавшись чотирьох років до завершення відбудови Золотих воріт у Києві, однієї з найяскравіших його візитівок. А в 1998 році на Подолі відбудували церкву Богородиці Пирогощі, дуже схожу на Борисоглібський собор у Чернігові.

Похований Микола В'ячеславович на Міському кладовищі «Берківці».

Висновки: висвітлено життєвий та творчий шлях відомого українського архітектора, дослідника, реставратора давньоруських пам'яток архітектури знаного педагога, одного з фундаторів Київської архітектурної школи кафедри Архітектурного проектування цивільних будівель і споруд при КІБІ (нині КНУБА) М. В. Холостенко, визначено його основні педагогічні та творчі здобутки.

Література

1. Енциклопедія українознавства: Словникова частина: в 11 т./Наукове товариство ім.Т. Г. Шевченка; гол. ред. Проф., д-р В. Кубійович. –Париж; Нью – Йорк; Львів: Молоде життя, 1954 -2003.
2. <http://calendar.interesniy.kiev.ua/Event.aspx?id=2147>.
3. В. В. В.В.Чепелик, О. В. Кащенко. Архітектурному факультету КНУБА – 70 років // Сучасні проблеми архітектури та містобудування.-К.: КНУБА, 2000. - Вип.8. - с. 8 – 9.
4. Холостенки // Мистецтво України: Біографічний довідник / Упорядники: А. В. Кудрицький, М. Г. Лабінський. За редакцією А. В. Кудрицького. — К.: «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1997. — 700 с. — ISBN 5-88500-071-9. — С. 618.

5. Микола Холостенко людина, що повернула Чернігову обличчя. Авт.: Ніна Сотник. <http://sivertime.com.ua/blog/jura/41489-mikola-kholostenko-lyudina-shcho-povernula-chernigovu-oblichchya>.
6. «Киев. Архитектурно-исторический очерк» (1982). Часть 6. Зеленые насаждения. http://www.kievjournal.com/index.php?option=com_content&view=article&id=413:1---r-1982--6--&catid=27:2009-08-03-21-46-24&Itemid=100006.
7. Дом врача и Дом специалистов. История домов Киева. Фото. <http://www.archdesignfoto.com/dom-vracha-i-dom-specialistov-istoriya-domov-kieva-foto.html>"ДомHYPERLINK "http://www.archdesignfoto.com/dom-vracha-i-dom-specialistov-istoriya-domov-kieva-foto.html.
8. Киев. Поселок им. Хрущева (Багринова гора). Арх. Н. В. Холостенко. 1948-1953 г. <http://synthart.livejournal.com/8350.html>.
9. <http://svoboda.fm/Culture/222155.html?language=ru>).

Аннотация

В статье освещены жизненный и творческий путь известного украинского архитектора, исследователя, реставратора древнерусских памятников архитектуры Киева, Чернигова, Путивля, Новгород-Северского, известного педагога, одного из основателей Киевской архитектурной школы кафедры Архитектурного проектирования гражданских зданий и сооружений при КИСИ (сейчас КНУБА) М.В.Холостенко, определены его основные педагогические и творческие достижения.

Ключевые слова: Н.В.Холостенко, конструктивизм, исследования, реконструкция, научная, педагогическая деятельность, киевская архитектурная школа.

Annotation

The article highlights the life and career of the famous Ukrainian architect, researcher, the restorer of ancient monuments Kyiv, Chernigov, Putivl, Novgorod-Seversky, renowned educator, one of the founders of the school of architecture department of the Kiev Architectural designing civil buildings in KIBI (now KNUCA) M.V.Holostenko, its main pedagogical and creative achievements.

Keywords: M.V.Holostenko, constructivism, research, rehabilitation, scientific, educational activities, Kiev's school of architecture.